

נגישות בהוראה

הנחיות מעשיות לסגל האקדמי

לקראת פתיחת שנת הלימודים תשפ"ז

הוראה נגישה מאפשרת לכלל הסטודנטים להשתתף בלמידה באופן שוויוני, עצמאי ומכבד. היערכות מוקדמת של הסגל מפחיתה חסמים, משפרת את בהירות ההוראה ומאפשרת טיפול יעיל בהתאמות שאושרו לסטודנטים. יש להיערך מראש להנגשת חומרי הקורס, דרכי ההוראה, המפגשים המקוונים והמשאבים הדיגיטליים, ובמקביל ליישם במלואן התאמות אישיות שאושרו לסטודנטים. אין לבקש מהסטודנט לחשוף מידע רפואי או אישי מעבר לנדרש לצורך יישום ההתאמה המאושרת.

התייחסות כללית לסטודנטים עם מוגבלות

נגישות אינה מסתכמת בהתאמות בהוראה; היא באה לידי ביטוי גם באופן המפגש עם הסטודנט. אין צורך לזהות או לאבחן מוגבלות; הקשיבו לבקשת הסטודנט ושאלו כיצד ניתן לסייע.

- פנו ישירות לסטודנט, גם כאשר הוא נעזר במלווה, במתורגמן או באדם נוסף.
- אל תניחו מהו הסיוע הנדרש ואל תסייעו ללא הסכמה. שאלו כיצד ניתן לסייע.
- שמרו על פרטיות הסטודנט ואל תבקשו מידע רפואי שאינו נדרש לצורך מתן המענה.
- אפשרו שימוש בעזרי נגישות אישיים ואל תזיזו אותם ללא רשות.
- כלב סיוע: יש לאפשר כניסה עם כלב סיוע לשיעורים ולפעילויות בקמפוס. ניתן לבקש הצגת תעודת תקפה; אין לשאול על המוגבלות או על תפקידו של הכלב.

התנהלות נגישה במהלך ההוראה

- דברו בקצב מתון ובקול ברור, הסבירו מונחים, קיצורים וסימונים מקצועיים, וחזרו על שאלות והערות מן הכיתה לפני המענה.
- אפשרו דרכי השתתפות מגוונות, בהתאם לאופי הקורס ולדרישותיו האקדמיות.
- נהלו שיח על התאמות באופן דיסקרטי ומכבד, תוך שמירה על פרטיות הסטודנט.
- הציגו הוראות, משימות ותהליכים בצורה ברורה ומובנית, ובמשימות מורכבות חלקו את ההנחיות לשלבים, ככל שהדבר מתאים לאופי הקורס.
- שמרו ככל האפשר על עקביות באופן הצגת המידע, המועדים ודרישות הקורס, ועדכנו באופן ברור כאשר חל שינוי.
- כאשר נמסרת הנחיה משמעותית בעל פה, מומלץ להעמיד אותה גם בכתב באתר הקורס או באמצעי התקשורת המקובל בקורס.
- במקרה של שינוי כיתה, מעבר למרחב חלופי או שינוי בלתי צפוי במתכונת ההוראה, ודאו שהמידע נמסר לסטודנטים באופן ברור ונגיש, ותנו את הדעת לנגישות המיקום החלופי.

יישום התאמות אישיות

- פעלו בהתאם לאישור ההתאמות של הסטודנט, כפי שנמסר על ידי הסטודנט, המחלקה או מדור התמיכה וההנגשה.
- אין לשנות, לצמצם או להמיר התאמה מאושרת באופן עצמאי. בקשה חדשה, בקשה החורגת מאישור קיים או קושי ביישום ההתאמה שהתקבלה, יש לפנות למרכז התמיכה וההנגשה.
- אין להתנות התאמה מאושרת בהצגת אבחון או מסמך רפואי למרצה.

היערכות לפני פתיחת הקורס

- העלו לאתר הקורס סילבוס, לוח זמנים, מטלות, חומרי למידה ופרטי התקשרות מוקדם ככל האפשר.
- הציגו בתחילת הקורס את מבנה הקורס, דרכי ההערכה, מועדים מרכזיים ודרכי הפנייה לסגל.
- מומלץ לציין בתחילת הקורס ובאתר הקורס כי סטודנטים שאושרו להם התאמות מוזמנים לפנות לסגל מוקדם ככל האפשר כדי לתאם את יישומן.
- העדיפו חומרי קריאה דיגיטליים מבוססי טקסט, הניתנים לחיפוש, להעתקה ולהקראה.
- תכננו את ההוראה כך שמידע חיוני לא יימסר רק באמצעות צבע, תמונה, מחווה חזותית או קול.

חומרי למידה ומסמכים נגישים

- במסמכי Word השתמשו בכותרות מובנות, ברשימות מובנות, בגופן קריא, בניגודיות טובה ובסדר היררכי עקבי.
- בקישורים השתמשו בשם ברור המתאר את היעד, ולא בנוסחים כלליים כגון "לחצו כאן".
- הוסיפו טקסט חלופי לתמונות, לתרשימים ולדיאגרמות שמעבירים מידע לימודי, וסמנו תמונות קישוטיות כקישוטיות.
- הפעילו את בודק הנגישות ביישומי Microsoft 365, ובצעו גם בדיקה אנושית של סדר הקריאה, של בהירות הקישורים ושל משמעות התוכן החזותי.

קובצי PDF, סריקות וחומרי קריאה

- מומלץ ליצור PDF מתוך מסמך מקור נגיש ולא מסריקה.
- לאחר ההמרה ודאו שניתן לסמן ולחפש טקסט, שהכותרות והקישורים נשמרו ושסדר הקריאה הגיוני.
- אין להסתפק בצילום עמודים או בקובץ סרוק כתמונה. אם נדרש OCR, יש לבדוק את דיוק הטקסט, את סדר הפסקאות, הטבלאות, ההערות והתמונות.
- כאשר אין חלופה נגישה, פנו מוקדם ככל האפשר למדור התמיכה וההנגשה כדי לבחון פתרון מתאים.

מצגות, טבלאות ותרשימים

- במצגות השתמשו בפרסות שקופית מובנות, העניקו לכל שקופית כותרת ייחודית, ושמרו על מעט טקסט ועל ניגודיות ברורה (כתב גדול ובצבע כהה על רקע בהיר).
- ודאו שסדר הקריאה של רכיבי השקופית הגיוני, במיוחד כאשר השקופית כוללת טקסט, תמונות, תרשימים או צורות.
- בטבלאות העדיפו מבנה פשוט עם שורת כותרת ברורה, והימנעו ככל האפשר מתאים ממוזגים, מטבלה בתוך טבלה וממבנים מורכבים.
- בתרשימים ובגרפים ציינו בטקסט או בעל פה את המסר המרכזי, הסבירו את הצירים, המקרא והמגמות, ואל תסתמכו על הצגה חזותית בלבד.

סרטונים, הקלטות ושיעורים מקוונים

- ספקו כתוביות לסרטוני חובה ולהקלטות המשמשים ללמידה.
- בכתוביות אוטומטיות בדקו ותקנו שמות, מונחים מקצועיים וטעויות המשנות את המשמעות.
- כאשר מוצג מידע חזותי חיוני, תארו אותו גם בדיבור או צרפו הסבר טקסטואלי נגיש.
- בשיעור מקוון מומלץ לדבר בתורות, לחזור על שאלות לפני המענה, ולשתף מראש חומר מרכזי כאשר הדבר אפשרי.

- בהקלטת שיעור ודאו ככל האפשר שקול המרצה ברור, ושאלות והערות מהכיתה נשמעות בהקלטה או שהמרצה חוזר עליהן לפני המענה.
- כאשר במהלך השיעור מוצגים מצגת, מסמך, נוסחה, תרשים או חומר אחר שאינם מופיעים באופן ברור בהקלטה, העמידו את החומר גם כקובץ נגיש באתר הקורס.

כלים ומערכות דיגיטליות

- לפני שימוש בכלי דיגיטלי כחלק מחובות הקורס, ודאו כי ניתן להשתמש בו באופן נגיש וכי הוא אינו יוצר חסם להשתתפות או לביצוע המטלה.
- כאשר נעשה שימוש במערכת חיצונית, ביישומון, בשאלון מקוון, בסימולציה או בכלי אינטראקטיבי שאינם נגישים במלואם, ספקו חלופה נגישה המאפשרת להשיג את אותה מטרת למידה.
- אין להסתמך על כלי דיגיטלי יחיד כאשר אופן השימוש בו אינו תואם התאמה שאושרה לסטודנט.
- כאשר מתעורר ספק לגבי נגישות של כלי או מערכת, פנו מבעוד מועד למדור התמיכה וההנגשה.

מטלות, בחינות והערכה נגישה

- נסחו הוראות למטלות ולבחינות באופן ברור, עקבי ונגיש, והציגו במפורש את דרישות המטלה, את אופן ההגשה ואת המועדים.
- ודאו כי מטלות, שאלונים ובחינות מקוונות ניתנים לשימוש באמצעות הכלים וההתאמות שאושרו לסטודנט.
- שיוניים, תיקונים או הבהרות במהלך בחינה יש למסור באופן נגיש לכלל הנבחנים, ובמידת הצורך גם בכתב.
- כאשר נדרש שינוי בפורמט של שאלה, תרשים, גרף או חומר אחר לצורך נגישות, ודאו שהשינוי אינו משנה את הידע או המיומנות הנבדקים.
- במקרה של קושי ביישום התאמה בבחינה או במטלה, אין לשנותה באופן עצמאי; יש לפנות מבעוד מועד למדור התמיכה וההנגשה.

פעילויות מחוץ לכיתה והתנסות מעשית

- כאשר פעילות חובה מתקיימת מחוץ לכיתה או מחוץ לקמפוס, הביאו בחשבון מראש את נגישות המקום, דרכי ההגעה, סביבת הפעילות והאפשרות להשתתף בה באופן שוויוני.
- בסידורים, בהתנסות מעשית, בהוראה קלינית, בפעילות שטח או בפעילות במתקן חיצוני, מסרו מראש ככל האפשר מידע על המקום, על אופי הפעילות ועל הדרישות הצפויות.
- כאשר מתגלה חסם נגישות העלול למנוע השתתפות מלאה, פנו מראש לגורם המקצועי ולמדור התמיכה וההנגשה לבחינת התאמה הולמת שאינה משנה את מטרות הלמידה.

לסיוע ולשאלות

מדור תמיכה והנגשה לסטודנט

יישום התאמות בלמידה ובהיבחנות, הנגשת חומרי לימוד וטכנולוגיות מסייעות
טלפון: 03-5317456 | דוא"ל: negishut.student@biu.ac.il

רכזת הנגישות המוסדית

נגישות פיזית ונגישות השירות בקמפוס
עפרה וטורי | טלפון: 077-3063274 | דוא"ל: ofra.vaturi@biu.ac.il

תודה על שיתוף הפעולה ועל תרומתכם לסביבת הוראה נגישה, שוויונית ומכבדת.

נספח: הנגשת שיעורים מתמטיים, מדעיים והנדסיים

הנספח מיועד למרצים בקורסים שבהם חלק מרכזי מן הידע מועבר באמצעות גרפים, שרטוטים, סכמות, דיאגרמות, נוסחאות, מודלים, סימולציות, הדגמות או עבודה מעשית.

א. גרפים, שרטוטים, סכמות ודיאגרמות

- אין להסתפק באמירה "כפי שניתן לראות בגרף". תארו את משמעות המידע: הצירים או הרכיבים, הקשרים ביניהם, המגמה והמסקנה הרלוונטית.
- בשרטוט או בסכמה הסבירו את תפקיד הרכיבים ואת הקשרים, הכיוונים או שלבי התהליך.
- הקריאו תוויות, מספרים, סימונים ופרטים מהותיים שנכתבים או מתווספים בזמן ההסבר.
- ספקו מראש, ככל האפשר, קובץ דיגיטלי של הגרף, השרטוט או התרשים.
- כאשר חלופה מילולית או טבלאית משמרת את מטרת הלמידה, ניתן לצרפה לייצוג החזותי.
- בתרשים מורכב הוסיפו הסבר מפורט מעבר לטקסט חלופי קצר.

ב. נוסחאות ופתרון תרגילים בזמן אמת

- הקריאו את המשתנים, הסימונים והשלבים הנכתבים על הלוח או על המסך.
- הסבירו במילים את המעבר משלב לשלב ואת הקשר בין הביטוי המתמטי לבין הרעיון שהוא מייצג.
- ככל האפשר, העמידו לרשות הסטודנטים, לפני השיעור או אחריו, גרסה דיגיטלית של הנוסחאות ושל מהלך הפתרון.
- אל תסתמכו על צילום הלוח כחלופה יחידה לחומר דיגיטלי.
- כאשר קיימת התאמה אישית הנוגעת לפורמט של נוסחאות או לדרך הצגתן, פעלו בתיאום עם מדור התמיכה וההנגשה.

ג. מודלים, הדגמות וסימולציות

- הסבירו מהו המודל או התהליך, אילו רכיבים משתנים ומה משמעות השינוי.
- במהלך הדגמה, תארו גם במילים פעולות ותוצאות שאינן ברורות ללא צפייה.
- ספקו מראש, ככל האפשר, הוראות משימה, חומרי בסיס וקובצי עבודה.
- כאשר הפעילות תלויה בממשק או בייצוג שאינם נגישים, פנו לבחינת התאמה שאינה משנה את מטרת הקורס.

ד. מעבדות ועבודה מעשית

- מסרו מראש את מטרת הפעילות ואת שלבי העבודה.
- תנו הוראות בטיחות, הוראות הפעלה ושינויים גם בכתב.
- ארגנו מראש את הצידוד, את עמדות העבודה ואת המעברים.
- ודאו שהמידע הנמסר בהדגמה זמין לסטודנט בהתאם להתאמות שאושרו לו.
- בפעילות מורכבת או כאשר קיימת מגבלת בטיחות, ערבו מראש את מדור בטיחות ואת מדור התמיכה וההנגשה.

ה. דגשים ללקות שמיעה בזמן כתיבה והדגמה

- אל תדברו אל הלוח: סיימו לכתוב, פנו לכיתה ורק אז הסבירו.
- שמרו על קשר עין ועל שדה ראייה פתוח לפני הדובר.
- השתמשו במיקרופון או במערכת עזר לשמיעה בהתאם לצורך.
- חזרו על שאלות והערות של משתתפים אחרים.
- מסרו הוראות מעבדה, שינויי שלבים והתראות בטיחות גם בכתב.
- בתמלול חי, העבירו מראש ככל האפשר מונחים, קיצורים וסימונים מקצועיים.

ו. בחינות ומטלות הכוללות מידע חזותי

- מסרו הוראות וכל תיקון במהלך הבחינה גם בכתב.
- לפני המרת גרף או תרשים לפורמט מילולי או טבלאי, ודאו שהשינוי אינו משנה את הידע או המיומנות הנבדקים.
- כאשר שינוי הפורמט עלול להשפיע על מטרת ההערכה, פנו מראש להתייעצות ואל תשנו את ההתאמה באופן עצמאי.